Voorzitter, beste collega's,

ODE steunt de beslissing van het college om te kiezen voor een begroting die inzichtelijk maakt tegen welke tekorten we na 2025 aanlopen. Het laat echter ook zien dat een begroting zich voegt naar de wens van het college. Had uw college een ander besluit genomen dan was er een positieve meerjarenbegroting geweest.
ODE vindt het goed, dat we ons als gemeente verweren tegen de plannen van het Rijk om de gemeenten te korten. Zeker nadat het rijk al jaren taken op ons bord schuift, zonder voldoende middelen om ze uit te voeren. We hebben bewondering voor hoe, met name in het sociaal domein, het toch nog lukt om doelen te bereiken.

Daarmee steunen we niet per se de begroting zelf.

Kwaliteit van leven

In onze gemeente, die over het algemeen welvarend is, wonen mensen onder omstandigheden die wij voor onze kinderen niet zouden accepteren, laat staan dat we er zelf genoegen mee nemen.

Zonder schaamte kiest het college al jaren voor slechte huisvesting voor statushouders, die zonder dat zij daar zelf enige zeggenschap in hadden, naar onze gemeente zijn verwezen voor huisvesting. Elk jaar moeten we 10-tallen mensen een woning geven en dat lukt niet. Daarom hebben we containers in gebruik genomen en maakten we woningen in voormalige schoolgebouwen. Slecht geïsoleerde onderkomens waarin je je arm stookt in de winter en 's zomers gestoofd wordt.

Ik spreek nu over de locatie Noorbeek. Uw college wil daar niets aan doen, omdat het na 2027 deze school wil slopen voor nieuwbouw. Deze situatie duurt nu al zes jaar. Het is een schande. zeker omdat de raad 350.000 euro uittrok om de onderkomens voor statushouders in orde te maken. Uw college koos bij de school voor verven en vergroten van de woonruimte, maar verzuimde de basis te verbeteren. Zo kon Eijsden-Margraten grote gezinnen kwijt, tegen lagere kosten. Waarom sloegen de wethouders sociaal domein en klimaat niet met de vuist op tafel? ODE kan maar een conclusie trekken: Geld vindt uw college belangrijker dan mensen.

Behalve wonen moeten statushouders integreren. In onze gemeente wonen Arabischtalige mensen, die onze taal goed spreken en het Engels machtig zijn. Geef hen een sleutelrol bij de integratie en maatschappelijke betrokkenheid van nieuwkomers. Niet als vrijwilliger, maar een betaalde baan en zet ze in om ons doel te bereiken: een samenleving waarin iedereen mee kan doen.

Eijsden-Margraten is een sterk vergrijzende gemeente. Van ouderen verwacht de overheid, dat ze zo lang mogelijk thuis blijven wonen ook als ze meer zorg nodig hebben. ODE kijkt naar de manier waarop dit college daarmee omgaat. De zorg is nu wel goed geregeld, maar we voorzien ook, dat het steeds meer gaat kosten en hoelang is het nog op deze manier vol te houden? Verwacht het college van onze mantelzorgers, dat ze langdurig dubbele huishoudingen gaan voeren, want die kant gaat het op. Bovendien zijn mantelzorgers zelf vaak niet meer de jongsten. De komende 20 jaar zal dat probleem steeds meer op de jongere generaties gaan drukken. Het verenigingsleven zal

op een andere manier moeten kijken naar haar sociale functie en daar ook samenwerking in zoeken. Wellicht helpt de geplande maatschappelijke subsidie daarbij.
ODE wijst al langer op sociale woonvormen als hofjesbouw, maar we zien dit niet opgepakt worden door dit college. Daarnaast kunnen Tiny Houses zowel praktisch als sociaal heel geschikt zijn voor senioren. Zeker als ze samen staan met woningen voor alleengaande jongere mensen. Ook dat zien we niet terug in het beleid van dit college.

Landbouw, landschap en plattelandseconomie

De afgelopen jaar hebben we als gemeente enkele goede stappen genomen om ons landschap te versterken. We hebben een landschapsfonds, dat middelen geeft om aan de slag te gaan. Elk jaar, voegen we daar circa 2 ton aan toe. Dit is geen bedrag waar je bergen mee verzet, maar in elk geval is het structureel en niet ontvreemdbaar door andere portefeuilles, zoals het vorig jaar gebeurde met de 1 miljoen voor natuur- en landschapsontwikkeling. Gelukkig heeft de raad via deze begroting de kans om dat recht te zetten. ODE is in elk geval blij met de toezegging dat het geld uit het landschapsfonds niet naar toeristische plannen gaat, maar daadwerkelijk naar het herstellen en vergroenen van ons landschap.

Inmiddels zijn de meeste mensen zich ervan bewust, dat de landbouw een transitie moet doormaken. Ook de boeren. 80% wil naar een natuurinclusieve vorm van landbouw en 50% daarvan wil dat zelfs binnen 10 jaar. Daarvoor hebben onze boeren ruimte nodig, meer land in plaats van minder. Door ons woningbouwbeleid, dat almaar meer mogelijkheden schept om in het buitengebied te bouwen, bedreigen we de toekomst van met name jonge boeren. Ook hier wreekt zich de weinig vernieuwende kijk op wonen van dit college. Kapitalen laat de raad liggen door voor bouwen buiten de rode contouren alleen een compensatie in groen te vragen en de financiële component voor wonen op te heffen. Wanneer de plannen van het college doorgaan, gaat het om tonnen.

Spuitcirkels gebruikt het college te pas en te onpas als argument. Bij projecten die het college onwelgevallig zijn, worden ze als tegenargument opgevoerd, bij projecten die het college bevallen, blijkt er altijd een mouw aan te passen. Ondertussen zien de boeren de bebouwing, ook de toeristische, oprukken.

Toerisme is een belangrijke inkomstenbron voor veel van onze inwoners, maar ook een bron van ongenoegen. In het weekend en de vakantieperiodes is het druk, lawaaiig en vuil. Team Heuvelland, dat daar paal en perk aan moest stellen, bleek een tandeloos monster dat gedoemd was ten onder te gaan. Te bang om effectief te werken. Jammer dat het bovendien moeilijk bleek om samen te werken met onze inwoners. We kregen van hen een prachtig plan voorgelegd en een serieus aanbod om gebruik te maken van het uitdaagrecht. Dit college doet er niets mee. En zo gaan we de vierde winter in na de motie die Team Heuvelland in gang zette.

Hoe kunt u bewaken dat er een balans is tussen toerisme en leefbaarheid als u geen zicht heeft op het aantal toeristische overnachtingen in onze gemeente? U vertrouwt er maar op dat de BsGW van alle adressen belasting int. Wie controleert dit?
Toeristische ondernemers vragen al 10 jaar om een overleggroep. Waarom maakt u geen gebruik van hun kennis en ervaring? Ondertussen blijft u wel geld uit geven aan onderzoeken en deskundigen van buiten. Zo staat er nu ook weer een onderzoek in deze begroting naar een fietsroute waarvan de raad al diverse malen heeft aangegeven, dat hij die niet wil.

Duurzaamheid en klimaatverandering

ODE maakt zich natuurlijk zorgen over de klimaatverandering. In onze gemeente is het misschien nog te overzien, maar ook hier hebben we steeds vaker extreem weer met vervelende en soms gevaarlijke gevolgen. Je kunt op je vingers natellen, dat wanneer de wereld onbewoonbaarder wordt door droogte of overstromingen, steeds meer mensen naar bewoonbare delen moeten uitwijken. De problemen die we tot nu ervaren hebben, zullen zoals voorspeld alleen maar groter worden. Onze gemeente kan een klimatologische oase zijn en vanuit die positie veel betekenen voor de omringende gebieden. Daarom is het hoog tijd voor een assertieve en actieve houding.

ODE ziet veel mogelijkheden om meer te doen.We noemen er een paar.

- College, beschouw het landschap niet langer als toeristisch gebruiksvoorwerp, maar zie op de eerste plaats het belang ervan voor klimaat en natuur. Het maakt ons gebied cruciaal voor de ons omringende versteende omgeving, wat ook de gedachte is achter het de doelstelling van het Middengebied.

- Onze kernen verstenen in plaats van dat ze vergroenen. Margraten, bijvoorbeeld, was deze zomer zeker 5 graden warmer dan zijn omgeving. Doe daar wat aan. ODE blijft wijzen naar onze Duitse buren waar een Tegeltaks bestaat, zodat je belasting betaalt voor de verstening in je tuin.

- 100 % stikstofvrij bouwen is wellicht utopisch, maar de oude manier telkens ruim baan geven, omdat het te duur zou zijn om met duurzame materialen te bouwen, is een zwaktebod. U kunt een initiatiefnemer niet dwingen, zegt u. ODE zegt: u kunt meer dan u durft.

- Stikstofproblemen aanpakken is ook streven naar minder gemotoriseerd woon-werk en toeristisch verkeer. Maar ook landbouwverkeer kan kleiner en schoner.

- Help boeren extensiveren. Stel dat niet uit.

- Klimaatverandering en duurzaamheid zijn onderwerpen bij uitstek om samen te werken met inwoners. De vele hoogopgeleide en technisch ervaren inwoners van onze gemeente betekenen een schat aan kennis en ervaring.

Voorzitter, tijdens de interessante bijeenkomst van de door de gemeente geïnitieerde werkgroep Korte Ketens in de Cittaslowmaand in Oos Heim, werd gewezen op het verschil tussen duurzaam en regeneratief denken. Duurzaamheid wil in stand houden wat er is, regeneratie gaat verder: dan ben je bezig met herstel en versterking. Je maakt de situatie dus beter dan hij is. Een les die dit college helaas miste, omdat geen collegelid bij dat symposium aanwezig was.

Wonen en leefomgeving (Hanneke)

Wij vragen ons af welke woonproblemen dit college oplost. Wat we in onze gemeente nodig hebben zijn sociale huurwoningen, kleinere woningen voor één- of tweepersoonshuishoudens, woonplekken die een sociale interactie bewerkstelligen zoals hofjes, en tijdelijke woningen die snel en duurzaam woningnood aanpakken, zonder dat er nieuwe huizen bijkomen die in de komende jaren leegstand veroorzaken.

De plannen die het college ontvouwt vallen vooral op door meer van hetzelfde. Alleen maar nieuwbouw. Traditionele nieuwbouw in traditionele vormen, zelfs op landbouwgrond. Het lijkt alsof uw college niet voor onze inwoners bouwt, maar een landelijk probleem aangrijpt om een bouwdrang te bevredigen.

Tenzij dit bouwbeleid tot doel heeft het inwoneraantal op te krikken, mist het zijn doel. Nieuwe jonge gezinnen heeft deze gemeente zeker nodig, maar waarom richt het beleid zich niet veel meer op het verbeteren of vervangen van bestaande woningen, zodat bestaande bouw voor een nieuwe generatie interessant wordt? Heeft u eigenlijk wel zicht op de te verwachten leegstand?

Bij bouwbesluiten kijkt u naar wat landelijk is voorgeschreven, maar ondertussen hangen de rookuitgangen voor kachels in Poelveld Eijsden op ademhoogte, terwijl die op nokhoogte zouden moeten zitten. Maak een punt van gezondheid! Pas dit nu al aan in de APV en wacht niet op de omgevingswet.

Mobiliteit is essentieel voor onze inwoners, zeker voor kleine kernen die veraf liggen van voorzieningen als winkels, bibliotheek en huisarts . Wie zelf autorijdt of op de fiets kan springen voelt de noodzaak pas wanneer dat niet meer lukt. Afhankelijk zijn van vervoer door anderen is een beperking van de vrijheid. Deze voel je minder wanneer er een goed georganiseerd vervoersnetwerk ligt met een lage toegankelijkheid. Denk aan OV dat goed op elkaar aansluit, deelvervoer, oproepbaar vervoer, of een chauffeernetwerk als in Margraten. Voor een prijs die het gemis van eigen vervoer minder erg maakt.

In een plattelandsgemeente moet je inventief zijn en willen investeren. Op dit moment kunnen huishoudens in onze gemeente niet zonder auto, zelfs als je veel op de fiets doet.
Toch zou ODE ervoor willen pleiten de auto wat minder leidend te maken bij het inrichten van ons wegennet. Vertraag het tempo van gemotoriseerd verkeer binnen de bebouwde kom, weer vrachtverkeer en groot landbouwverkeer uit de kernen en stel eisen aan het verkeer dat op holle wegen mag rijden. Geef fietsers meer ruimte en vaker voorrang en houd de fietspaden berijdbaar in de herfst en de winter. Laten we echt de fiets- en wandelgemeente worden, die we zeggen te zijn.

Dan belichten we nog even extra het parkeren in Eijsden. Het college durft na ruim 10 jaar onderzoek nog steeds geen besluit te nemen. Het verwijt de inwoners dat ‘ze hun zin willen hebben’, maar doet niets met de positieve en deskundige inbreng van diezelfde inwoners.

Bestuur en Dienstverlening

De burgemeester maakte excuses aan de inwoners van Rijckholt. Het college had niet voorzien dat haar besluit over het Domushuis zo’n impact zou hebben. Mooi en netjes, maar gaan we hier een gewoonte van maken? Staat de burgemeester over een half jaar in de Bloesemgaard in Margraten tegenover kokende inwoners om te vertellen, dat ze niet hadden voorzien wat de gevolgen waren van het collegebesluit als daar een appartementencomplex verrijst? Denken we nog eens terug aan de problemen die het Bibihuis in Gronsveld veroorzaakte en de landschappelijke ramp die zich in Bemelen voltrok door de bouw van een buitenproportionele paardenstal? Overal hadden de inwoners het nakijken en overal met hetzelfde argument: het mag van de wet.

Een gemeente moet in staat zijn om haar beslissingen met een menselijk oog te nemen. Nu wordt alles afgemeten aan regeltjes. Past iets binnen het bestemmingsplan, dan krijgt de initiatiefnemer ruim baan. Wanhopige, boze, of bezorgde inwoners die zich tot de gemeenteraad willen wenden, mogen een briefje schrijven, dat stilletjes in de postbox terecht komt ter afdoening door het college. Als ze willen inspreken bij de vergaderingen dan wordt hen dat onmogelijk gemaakt, omdat hun verhaal niet past tussen de regeltjes van de raad. We hebben een Reglement van Orde dat tegen onze inwoners werkt. Dat moet anders.
Inwoners die om een gesprek vragen met de burgemeester of een wethouder wachten maanden op een afspraak, raadsleden trouwens ook. Zelfs als het om onderwerpen gaat waarbij integriteit in het geding is.
Uw college schermt met termen als ‘respect’ en ‘zorgvuldig proces’, maar dat zijn woorden die

steeds meer aan betekenis verliezen. We hebben zelfs een wethouder, die mensen meewarig uitlacht als ze met hem proberen te praten. Inwoners worden ziek van deze overheid en het laatste vertrouwen verdwijnt in het putje.

ODE vermoedt dat onze nieuwe burgemeester deze situatie niet wil, sterker nog ODE wil, dat onze nieuwe burgemeester serieus aan de slag gaat om dit te veranderen. Wij vragen het college daarom dringend om een herschikking van de portefeuilles, zodat de meeste interne, aan de organisatie gerelateerde, aangelegenheden bij de burgemeester terechtkomen en de wethouders zich bezighouden met de uitvoering.

Voor zover onze beschouwing. Rest ons de ambtelijke organisatie oprecht te bedanken voor de inspanningen bij de voorbereiding van deze begrotingsvergadering en de tijd die ze vrijmaakten voor onze fractie.

ODE

7 november 2023

Hanneke Koene Maria Janssen-Rutten